

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek popoldne; v slučaju praznika dan poprej - Uredništvo: Ljubljana, Stari trg 2/I - Nepriljubljena pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1:50 - Cena: za 1 mesec Din 5.-, za četrt leta Din 15.-, za pol leta Din 30.-; za inozemstvo Din 7.- (mesečno) - Oglaš: po dogovoru

Oglaš, reklamacije in naročila na uprave jugoslovanske tiskarne, Kolportajni oddelk, Poljski nasp št. 2 - Rokopisi se ne vračajo

OPOMINE

smo poslali v kuvertah koncem avgusta vsem onim naročnikom, ki nam dolgujejo naročnino za daljši ali krajši čas. Ker se še mnogi niso odzvali tem opominom, prosimo tem potom še enkrat vse prizadete, zlasti one, ki nam dolgujejo naročnino še za prvo četrtletje, da nam nemudoma nakažejo na opominih označeno vsoto, ker bomo sicer primorani jim s 1. oktobrom brezpočno ustaviti nadaljnje pošiljanje lista. Če bi pa kdo prizadetih ne mogel plačati na enkrat vsega na opominu označenega zneska, naj nam pošlje za enkrat vsaj polovico ter nam obenem po dopisnici sporoči, da ostane še nadalje naročnik ter nam pošilja delno naročnino.

Uprava »Pravice«.

trebno tudi pri delavskem tisku. Naš tisk je tako skromen, razen našega tednika ne izide delavskega pravni, pa še za to majhno polje ni mogoče dobiti delavcev. Vsaj naš tednik naj se povzdigne s sodelovanjem najboljših naših mladih talentov do višine, da bo glasnik vsega mladega, krepkega in resničnega!

Občni zbor Krekove mladine.

Po sijajnem »Prvem kongresu kršč. socialistične delavske mladine«, ki je zboroval dne 12. in 13. junija v Celju, bi lahko smatrali nedeljski občni zbor »Krekove mladine« za formalno zborovanje, sklicano za to, da se zadosti pravilom in določbam društvenega zakona. Kdor pa pozna gibalne sile naše delavske mladinske organizacije natančneje, temu je jasno, da letošnji občni zbor »Krekove mladine« pomenja mladinski parlament vseh, ki hočejo, da v armadah slovenskega delavstva oživi nov osvežujoč duh življenja, korajže in zmago-slavlja.

Junij, avgust, september: dobra dva meseca! In že stoji zastava »Krekove mladine« na Viču pri Ljubljani, Preska-Goričane, Jesenice, Sv. Jedert nad Laškim, Sv. Lovrenc na Pohorju in v Mariboru se pripravljajo, da vstopijo v krog že obstoječih podružnic, prežete ene misli in enega duha: V celokupno slovensko narodno občestvo duha krščansko-socialnega, v vsako delavsko dušo pa prepričanje krščansko-socialistično! Pod to egido mora prihodnje poslovno leto zaplatiti zmogoslavni prapor »Krekove mladine« vsepovsod, kjer je industrija, kjer so delavske mase, vsepovsod, kjer se mora delo prodajati kapitalu, vsepovsod, kjer je delavska mladina prepuščena vetrom, vsepovsod, kjer je padla delavska zavest in kjer v obupu klonejo glave preizkoriščanega delovnega ljudstva. Ogrmna in težka naloga! Idealizem, navdušenje, delavnost naših omladincev ji bo kos!

Nimamo vzroka, biti malodušni: V kulturno-prosvetnem oddelku »Delavske zbornice« hoče Krekova mladina v celoti postaviti moža. Če kdo, spada v knjižnico, v čitalnico in v tečaj tega odseka omladincev krščansko-socialistični, vero v Boga noseč med delavsko mladež, oropano po liberalnem marksizmu te svoje najjačje opore v vihrji življenja. V smislu sklepa celjskega kongresa je tu ženski odsek Krekove mladine, borec se zaenkrat samo še s tehničnimi težavami, ki pa bodo premagane v najkrajšem času, in delavska ženska mladina bo trumoma vrela v tabor, v katerega edinole spada. »Krekova socialna šola« gre danes iz Ljubljane ven: v Celje, na Jesenice, v Tržič, Trbovlje, Zagorje, Hrastnik, Kočevje itd. Predavatelji so pripravljeni in tudi finančna sredstva se bodo dobila. Viničarska delavska mladina prireja pri Sv. Miklavžu pri Ormožu poseben tečaj, hoteč menda s tem dati poseben poudarek »Prvemu kongresu viničarjev«, ki bo zboroval dne 7. in 8. dec. v Ljutomeru. Lahko torej rečejo Krekovi mladini z Otonom Župančičem. Mi gremo naprej, mi strelci!

Z velikim upom gleda na gibanje »Krekove mladine« starejši delavski rod. Vojno ima za seboj in težke izkušnje. Sto prerokov je poslušal in jim verjel. Ko so prišli odločilni momenti pa je bil prevaran in ogoljufan: preroki so z nasmehom na obrazu zadržali v morje kapitalizma, delovno ljudstvo pa je bilo na milost in nemilost prepuščeno buržuaziji. Ni ču-

da, če se danes nihče ne zmeni za 8 urni delavnik, če se delovni čas svojevoljno podaljšuje na 10 in na 12 ur, če se meni nič tebi nič zmanjšujejo meze, če se bojkotirajo kolektivne pogodbe, če se upeljavajo skrajno reakcionarni delovni redi, če se izrabljajo nedoletni, mladostni delavci, če se buržuazija brije norca iz delavske socialne zaščite in socialnega zavarovanja, če se merodajni činitelji ne zganejo na obupne klice tisočev delovnega ljudstva!

Da! Starejši delavski rod želi in hoče, da iz »Krekove mladine« vzraščajo fantje in moške, ki bodo v boju in viharju kot hrast stali, vsem napadom klubovali in velikemu boju, resnici in pravici zmago izvojevali!

Pozdravljeni, kršč. socialistični delavski omladinici!

V zaščito naših rudarjev.

ODGOVOR PROMETNEGA MINISTRA NA VPRAŠANJE DR. GOSARJA.

Z ozirom na vesti, da je dala vlada Trboveljski premogokopni družbi ob sklepu sporazuma nekatere koncesije na račun delavstva, kakor n. pr. da sme TPD podaljšati delovni čas, je postal posl. dr. Gosar pretekli teden v svrhu obrambe rudarjev preko predsedstva Narodne skupščine ministru za soc. politiko dr. Simonoviču in ministru za šume in rude dr. Nikiču daljše pismo, v katerem je pojasnil skrajno slabe gmočne razmere rudarjev in pretirane dobičke rudarskih podjetij ter stavil končno na ministra sledeča vprašanja:

1. Kakšne koncesije je vlada z Vašo vednostjo dovolila rudarskim podjetnikom ob priliki znižanja cen premoga ter zlasti, kaj naj pomeni baje dovoljena nova regulacija delovnega časa v privatnih rudnikih?

2. Ali ste voljni skrbeti, da se morebitno podaljšanje delovnega časa v rudnikih izvede v skladu z obstoječimi zakonskimi predpisi?

3. Ali hočete skrbeti, da bodo rudarji dobili za morebitno podaljšanje delovnega časa polno plačilo, kakor ga določa zakon o zaščiti delavcev?

4. Kaj ste v pričujočem primeru storili in kaj nameravate še storiti v zaščito vseh zakonitih pravic rudarjev napram njihovim delodajalcem?

Obenem je poslal posl. Gosar ministrom dr. Simonoviču, dr. Nikiču in dr. Jovanoviču, ministru za promet, sledeči brzojavni protest:

Protestiram najenergičneje proti koncesiji Trboveljski premogokopni družbi, da sme delovni čas ponovno regulirati, to se pravi ga podaljšati. Prosim Vas, preprečite to brezvestno nakano, da se prevajajo stroški kompromisa med vlado in rudniškimi podjetji na delavce, ki živijo danes najbednejše življenje in ki niti niso imeli prilike udeležiti se pogajanj med vlado in rudniškimi zastopniki.

Z ozirom na gornje vprašanje je prejel dr. Gosar od ministra za promet te dni sledeči odgovor:

»Na Vaš telegram od 14. septembra 1926. čast mi je, da Vam sporočim, da sporazum med vlado in rudarji ni niti najmanj v škodo interesov rudarjev.«

POROČILO DEPUTACIJE DZ V OBRAMBO RUDARJEV.

Deputacija Delavske zbornice, ki je odšla v Belgrad na podlagi sklepa upravnega odbora DZ v seji dne 5. septembra t. l. v svrhu zaščite interesov delavcev in nameščencev v

sporu, ki je nastal med vlado in predstavniki rudarske industrije, poroča:

Po vsestranski pripravi pri pristojnih oblasteh v Sloveniji, je odpotovala delegacija dne 11. septembra t. l. v Belgrad. Naslednji dan je na daljši konferenci s centralnim tajništvom DZ ukrenila vse potrebno za intervencijo pri raznih resortnih ministrstvih. Dne 13. t. m. je pod vodstvom centralnega tajnika dr. Ž. Topaloviča obiskala ministra za poljedelstvo, g. Puclja, in ministra za promet. Oba ministra je deputacija podrobno poučila o zadevi ustavitve obratovanja v rudnikih TPD ter obrazložila težke posledice, ki bi nastale za delavstvo in celokupno gospodarstvo, ako državne železnice ustavijo nabavo premoga od strani TPD. Pri imenovanih ministrih je delegacija nadalje slišala, da je spor med vlado in rud. podjetniki že poravnani, da pa hočejo slednji ceno sporazuma v doglednem času prevajati na delavstvo v obliki znižanja mezd in podaljšanja delovnega časa. Delegacija je proti tem nameram najodločneje protestirala ter iznesla konkretne dokaze, ki ne dopuščajo znižanja delavskih prejemkov in podaljšanja delovnega časa. 14. t. m. je zainteresirala za stvar ministra za soc. politiko, ministra za trgovino in obrt in ministra za šume in rude ter jih zaprosila za vsestransko pomoč.

Ministrstva so pokazala za vse stvarne utemeljitve in predloge delavske delegacije umevanje in obljubila svojo zaščito.

Delegacija je končno o vsej zadevi informirala še slovenske poslance. V parlamentu je našla poslance Jugoslovanskega kluba, ki so ji po obrazložitvi položaja obljubili, da bodo ščitili delavske interese.

Političen pregled.

Doma.

V notranjem političnem življenju je po vrnitvi Uzunoviča z Bleda, kateremu se ni posrečilo, izvesti rekonstrukcijo kabineta, zavladalo znova popolno zatišje. Veliko se sicer piše o novih kombinacijah, vendar v javnost prihajajo le nezanesljiva poročila. Gotovo je, da se snuje nova vladna kombinacija, v kateri bi bilo zastopanih več strank kot doslej. Položaj pa se bo težko razjasnil preje, preden se uredi ves notranji vrvež med radikalnimi strujami. Rešitev pa je zopet prišla v zastoj, ker je Pašić na povratku v Belgrad zopet obolel in dalj časa ne bo zmožen poseči sam v politični boj. Tako v doglednem času ni pričakovati kakih novih kombinacij.

Drugod.

Sedanje zasedanje Društva narodov ni bilo tako brezuspešno, kot so napovedovali pesimisti. Vstop Nemčije v Društvo narodov bo gotovo za bodoči razvoj evropske politike velikega pomena. Saj so se takoj po vstopu Nemčije pričeli med Briandom in Stresemannom razgovori, kojih uspeh je bilo zbližanje obeh držav in sta se oba zastopnika sporazumela v več vprašanjih, katerih rešitev bo prinesla za dalj časa prijateljsko razmerje med obema državama. Nemške stranke so skoro vse, z izjemo fašistovskih elementov, ki mislijo na reventno vojno proti Franciji, prijazno sprejele prijateljsko politiko napram Franciji. Če bo tudi Francija tako ugodno sprejela Briandove načrte, potem bosta še letos obe državi sklenili več pogodb, ki bodo znatno pri-

Na družno delo!

Kmalu se v Ljubljani zbere naše vseučiliško dijaštvo. Pridejo stari, pridejo mladi in tudi vrste krščansko misleče akademične mladine se bodo pomnožile.

Krščansko socialistično delavstvo se je odnekaj opiralo na visokošolsko dijaštvo, iz katerega je dobivalo dragocene moči in podporo pri svojem delu zlasti na prosvetnem polju. Pa tudi dijaštvo se ima veliko zahvaliti delavstvu, da se ni preveč pogospodilo in ostalo vedno večalimanj v stiku z gmotnimi in duhovnimi potrebami ljudstva. Oboje je tudi danes nujno potrebno.

Krščansko socialistično delavstvo ima danes organizirano mladino, v kateri živijo Krekove socialne ideje resnično in globoko življenje ter stremijo po močnem uveljavljanju v naši kulturni politiki. Ta delavska mladina potrebuje in kliče v svojo sredo našega visokošolca. Veliko misli in občutov je, ki so zadnja leta zbledeli in ki jih je treba zopet poživiti: misel o bratstvu narodov in edinstvu sveta, o zasiguranju trajnega miru, o doledno do konca izvedeni demokraciji, o narodni samoodločbi, o socializaciji obratov, o preosnovi družbe na podlagi delovnih stanov, o radikalni agrarni reformi itd. itd. Te stvari proučevati, izpopolnjevati in ob dejanskih razmerah prilagajevati, je gotovo stvar študenta. V prosvetnem odseku Delavske zbornice ima dijak zdaj priložnost študirati socialna vprašanja, se shajati z delavsko mladino in navezati s Krekovci najtesnejše stike.

Potreben nam je vsem, zlasti pa naši inteligenci, čut za skupnost. Moramo ne toliko pisati in govoriti, znanstveno in umetniško producirati, kolikor priti drug z drugim v stik, ustvariti močno tovarištvo, prijeti družno za delo. Visokošolec in mladi delavec imata postati zvesta nerazdružna prijatelja, množici je treba vtisniti pečat duha najboljših, treba je med ljudi, treba je apostolskega delovanja, zanimanja za vsakdanje gorje in potrebe našega delovnega ljudstva. Prvo pa je, da se med našim dijakom in delavcem ustvari tovaršija, da se razdere plot med »inteligenco« in »neinteligenco«, da bodo vsi, ki so enega srca in ene usmerjenosti, res eno, vsak v službi drugega, da se dijak na vseh poljih pritegne k delu za dušno in telesno povzdigo delavskih stanov.

Krekova mladina željno čaka čim tesnejšega sodelovanja s katoliškimi visokošolci. Razvije naj se življenjska skupnost med nami: v Krekovi šoli, v čitalnici Prosvetnega odseka D. Z., na članskih večerih, na izletih itd. itd. Sodelovanje visokošolcev je zelo po-

pomogle k pomirjenju Evrope. Saj sta bila oba govora, Stresemanna in Brianda v Ženevi zgodovinskega pomena. Dan, ko je bila sprejeta Nemčija v Društvo narodov, je izzvenel v klic: Nikdar več vojne!

V Španiji se še vedno znova pojavljajo sunki proti diktaturi. Kralj je seveda brez moči in si ne upa odločno nastopiti proti Primo de Riveri. Končno bo odločilo le vojaštvo, med katerim že dalj časa vre. Razen tega

se čujejo tudi glasovi o prostovoljnem odstopu Primo de Rivera. Ako pade španska diktatura, potem bo nova Španija zopet prišla za Društvo narodov, iz katerega je sedaj izstopila.

V Ženevi so se vršili pretekli teden tudi razgovori za sklenitev pogodb med balkanskimi državami, katere bi garantirale mir, podobno pogodbam v Locarnu. Tem posvetovanjem bo pristopila tudi nova grška vlada.

Jugoslovanska strokovna zveza.

Iz glavnega tajništva. Vsem organizacijam se naroča, da ta mesec zberejo od članov ob dnevnih izplačila zadnje prispevke za podporo angleškemu rudarjem in zadnji teden tega meseca zaključijo te zbirke, ter ves nabrani denar pošljejo po položnicah Jug. strok. zveze centrali, da ga le-ta odpošlje na pristojni naslov. — Nekateri organizacije še niso iztirjale od vseh članov in odposlale centrali znani enkratni 4 dinarski prispevek. Prizadete organizacije naj to gotovo izvrše do konca t. m., da se izognejo nepotrebnim revizijam in urgencijam. — Obračune centrali naj zveze točno dostavljajo do 25. vsakega meseca in pošljejo denar (čla-

narino) JSZ. redno, ker z neredom se zelo ovira delo centrale. — Delo za razširjanje »Pravice« naj vse organizacije in zaupniki z vso vmeno nadaljujejo brez odnehanja, ker naš glasilo mora izražati moč naše organizacije in silo našega pokreta. — V zalogi imamo še nekaj brošur: »Odlomki socialnega vprašanja«, »Za krščanski socializem«, »Mednarodna krščanska strokovna organizacija« in »Socialna predavanja«. Priporočamo vsem organizacijam, da naroče na svoj račun te važne brošure in jih razpečajo med članstvo, da dosežejo svoj namen. Brošure se dobe za malenkostne vsote.

Kongres državnih cestarjev v Celju.

Kongresa državnih cestarjev, ki se je vršil v Celju 12. t. m. so se udeležili v lepem številu delegati vseh gradbenih sekcij Slovenije. Kongres je celodnevno obravnaval pereča socialna in gospodarska vprašanja nižjih državnih uslužbencev, posebej še pereča strokovna vprašanja državnih cestarjev v državi. Kongres je soglasno sprejel sledeče zahteve, ki se pošljejo Gradbeni direkciji in ministru gradstva v rešitev, ter poslanskim klubom s prošnjo, da v parlamentu delajo za dosego teh zahtev.

1. Državnim cestarjem naj se takoj izplačajo zaostali poviški plač, ker je glavna kontrola na to že pristala in je kredit že tudi določen ter so pobornice državni cestarji že podpisali.

2. Upokojemcem, ki že več mesecev čakajo na izplačevanje pokojnin, naj se iste takoj začnejo izplačevati, ker so prizadeti brez vsakih sredstev za življenje.

3. Vsi državni cestarji naj prejema dožne plašče dobre kakovosti in službeno obleko kot ostali služitelji, v naturi ali v denarju.

4. Gradbena direkcija naj izda enotne službene predpise za vse gradbene sekcije.

5. »Dužnost putara« naj se prevede na slovenski jezik in prilagodi starim pravicam državnih cestarjev.

6. Dopuste do treh dni naj po potrebi cestarja dovoljujejo cestni mojstri sami.

7. Za celo leto naj velja zakoniti osemurni delavnik pri vseh gradbenih sekcijah enako.

8. Za napravno gramoza naj se najme potrebno število delavcev, zato naj se krediti za delavce vporabijo v zato določen namen.

9. Trava ob obronkih ceste naj pri vseh gradbenih sekcijah pripada le cestarjem, ker je to njih stara pravica. Ob obronkih in jarkih ceste naj se trava kosi med delovnim časom, ker to spada med delo za snazjenje ceste.

10. Državnim cestarjem naj se prizna in šteje v službeno dobo odsluženi kadrijski rok.

11. Vse deželne ceste naj prevzame v svojo upravo država, deželne cestarje pa naj se prevede po zakonu o državnih uslužbencih v kategorijo služiteljev, da se njih bedni položaj izboljša in eksistenca za starost zasedura.

12. Vloga Društva državnih cestarjev, ki je bila poslana že dne 1. novembra 1925 pod št. 137-25 Gr. direkciji in ministrstvu za gradbe, katere vsebuje važne zahteve državnih cestarjev, naj se v celoti ugodno reši.

13. Da se končno uredi delovni pogoji, gospodarske in socialne razmere drž. cestarjev, ter položaj naših cest izboljša in uredi, naj ministrstvo za gradbe izdela in predloži parlamentu v uzakonjenje nov cestni zakon, ki se naj v osnutku pošlje tudi Društvu drž. cestarjev kraljevine SHS v Ljubljani v pretres.

Društvo drž. cestarjev hoče z vso svojo močjo in z vsemi svojimi razpoložljivimi zakonitimi sredstvi delovati za tem, da se te zahteve uresničijo, kar je tudi v interesu drž. uprave.

Papirniško delavstvo.

O novem gibanju delavstva v papirnicah, ki je nastalo vsled po upravi Združenih papirnic predloženega novega delovnega reda, s katerim hoče podjetje samovoljno in brezobzirno poslabšati položaj pap. delavstva, smo že zadnjič poročali v »Pravici«. Na dopis Jugoslovanske strokovne zveze je odgovorila uprava Združenih papirnic, da smatra delovni red z dnem objave obvezen, ker ga je potrdila pristojna Inšpekcija dela in ker je ta delovni red kopija vzornega (!) delovnega reda, ki ga je izdala Zveza industrijev skupno z zastopstvom delavskih organizacij (?). Mi smo radovedni, kateri delavski zaupniki so na tak delovni red pristali. Zaupniki naše delavske organizacije gotovo nikdarne, mogoče da so to bili kakšni zaupniki marksisti ali demokraci. Pa tudi če bi bili kdaj pri kakih razgovorih pristali delavski zaupniki na tak delovni red, še ni s tem rečeno, da ga mora sprejeti pap. delavstvo brez sodelovanja svojih zaupnikov pri izdelavi takega delovnega reda, ker to delavstvo si je s svojo močno in strumno krščansko socialistično strokovno organizacijo priborilo v zadnjih 7 letih v marsikaterem oziru boljše delovne pogoje kot jih ima delavstvo tam, kjer sploh ni organizirano ali kjer vodijo njihove organizacije demokraci ali pa marksisti. Vsled tega si pap. delavstvo absolutno ne pusti tako enostavno pogaziti svoje priborjene pravice.

Papirniško delavstvo se dobro zaveda, kaj pomeni za delavstvo od Združenih papirnic predloženi novi delovni red, zato je odločeno sprejeti borbo, ako si jo želi in vsili podjetje. Prepričano je, da bo tudi v tej borbi zmagalo, ker se je pap. delavstvo v zadnjih 7 letih v bojih izvežbalo in utrdilo. »Vsi za enega, eden za

vse,« to je naše staro geslo, ki drži pri papirničarjih še danes.

Na poziv gl. tajništva JSZ so se zbrali v nedeljo 19. t. m. v Ljubljani zaupniki papirniškega delavstva k razgovoru o položaju, ki je nastal v papirnicah vsled objave novega delovnega reda. Zaupni zbor je ugotovil, da si je vse papirniško delavstvo edino v tem, da vstaja na resolucijah, sprjetih na svojih zborovanjih dne 8. t. m. in da predloženega delovnega reda, ki je bil sestavljen brez sodelovanja delavskih zaupnikov, tudi če ga je potrdila Inšpekcija dela, absolutno ne vzame na znanje; zlasti pa ne onih točk, s katerimi hoče podjetje samovoljno poslabšati sedanji položaj delavstva v papirnicah, ki je ustvarjen na podlagi med delavstvom in podjetjem sklenjenih kolektivnih pogodb. Zbor delavskih zaupnikov je sestavil svoje protipredloge k predmetnemu delovnemu redu, katere pošlje JSZ Delavski zbornici v Ljubljani s prošnjo, da povabi k razgovoru obe stranki, da se izdela sporazumno nov pravičen delovni red, ki bo v obojestransko korist. Zbor zaupnikov papirniškega delavstva, ki ga je vodil gl. tajnik JSZ, je pokazal veliko aktivnost in izobrazil papirniškega delavstva. Zato smo prepričani, da ima tako delavstvo in njegova strokovna organizacija pred seboj veliko bodočnost. Papirniško delavstvo koraka po svoji začrtani poti naprej, iztrebiti pa hoče iz svoje strok. organizacije Zveze papirniškega delavstva vse škodljive elemente nasprotnih organizacij, kojih namen je razbiti enotno fronto delavstva v Vevčah in Preski, ker le tem se ima papirniško delavstvo zahvaliti za nov delovni red. To si naj zapomni vsak!

Angleški delavski voditelj o kršč. strokovnih organizacijah.

Kongresu kršč. strokovnih organizacij, ki se je vršil v Dorthmundu dne 18. aprila t. l., je prisostvoval kot gost delavski voditelj angl. strokovnih organizacij g. Church. Ta je bil za časa delavske vlade zbornični tajnik. V Nemčiji je prišel v študijske svrhe. Kongresu je razložil svoje želje, med drugim je pripomnil tole: »V Angliji nismo mogli nikdar pravilno razumeti ločeno korakanje dveh ali več strokovnih organizacij v del. gibanju. Vi vedno poudarjate, da stojite na kršč. temelju, jaz lahko isto trdim o angleških strokovnih organizacijah. Samo ob sebi je umevno, da se naslanjamo na krščanstvo. Mislim, da ni potrebno to posebno poudariti. Angleško delavsko gibanje je v sploš-

V. Pitako:

Janez Krek.

(Hermann Wendel: Aus dem süd-slawischen Risorgimento.)

(Nadaljevanje.)

Po petih letih, polnih varanij nad in pričakovanj, je zadala balkanska vojna jugoslovanskim milijonom enega onih električnih sunkov, po katerih postane v življenju narodov v hipu vidna posledica dolgega razvoja; kar je spalo v duši, je skočilo na ustnice. V avstrijsko-ogrskih delih so cesarski generali, ki so začutili v sebi isto kri, napivali bratskim zmagam in katoliški škofje so pozdravili pohod na Kosovo z besedami: Nunc dimittis. Akademski mladina dalmatinskih obrežnih mest je praznovala dogodke, ko so se rodni bratje otresli osvražene-ga jarma, ne meneč se za vse policijske kazni in prepovedi, z burnimi manifestacijami. Od Srema pa tja do Kranjske in od Banata do Like je zlagal kmet denar za »Rdeči križ« balkanskih držav. V zvezi teh je našel Krek, ki se je veselil kot kak otrok, potrdilo svojega nauka o demokraciji: moči zavezništva proti nemelemeni autokraciji; in idealizem teh malih narodov, ki ga je že dolgo pogrešal v politiki velesil, mu je polnil srce. Njegov ostri pogled mu je dal videti, ne kako sta trčili skupaj dve armadi, ampak dva sistema: turška birokracija in jugoslovanski kmet. Po-

jasnil je podcenjevanje balkanske zveze in precenjevanje Turkov v dunajskih pisarnah, da državni dežele, kot je Avstro-Ogrska, kjer gospoduje politična oligarhija in gospodarski kapitalizem, mnogo bolj zaupajo duševno sorodni, autokraciji in absolutistični turški državi kot pa Srbom, kjer sta bila odločilna — v politiki demokracija v gospodarstvu pa zadružništvo.

Predvsem pa je bil oduševljen, ker so topovi s Kumanova in pri Ljule Burgasu vsepovsod vzdramili Jugoslovane in jih zbudili k narodni zavednosti. Gorko je bilo v njegovem sreču, ko je sočutil, kar je vsekakor moral občutiti kmet, da so bili njegovi bratje, ljudje, ki prav tako govore kot on, ki so trpeli pod turškim nasiljem, kakor njegovi očetje, sedaj nakrat svobodni. Balkanska vojna mu je bila zato »veliki trenutek za bodočnost Jugoslovancev, ki pomeni več, kakor so mogoče pomenila stoletja in stoletja«, in ta pomen je strnil v besede: »Tam pri Čataldži in ob Adriji se bije boj tudi za slednjega slovenskega kmeta ogrožene koroške vasi. In zadnji kmet, ki stoji na straži naše štajersko-koroške Čataldže linije, dobi s tem novih moči za bodoči boj in je prepričan, da je to en in isti boj in da mora prej ali slej zmagati.«

Med vojno je preprečil Krek s svojim vplivom, da nista Šusteršič in njemu vdana skupina na migljaj z Dunaja zapeljala strankinega glavnega gla-

sila v Srbom sovražne vode; s tem pa si je nakopal sovraštvo skupine ljudi, katerih kratkovidnost ni znala spoznati tega, kar je spoznal on. Brambo krščanske kulture proti polmescu je označil kot raison d'être Avstrije, in sedaj je v ostankih turškega gospostva v Evropi videl, da je ta temeljni vzrok za obstoj zapadel smrti. Tedaj mu je osvetljevala čelo ona slutnja, ki je dala, da je Goethe s stražnimi ognji pri Valmy napovedal nov odstavek svetovne zgodovine, in naglasil je, da je od sedaj naprej bodočnost Jugoslovancev na Balkanu. Ko je Berchtoldova vlada radi albanskega vprašanja proti Srbom, ki so končno dosegli svobodno morje, postavila armado, je v srditem razpoloženju izlil svoje srce v družbi zaupnih prijateljev: »Ako bi bilo treba dvigniti revolucijo, jaz bi bil za.«

Zdelo se je, da ohranjata delo in boj tega neutrudljivega vedno svežega; na svojih mladostnih tovariših iz seminarja je ob priliki dvajsetletnice mašništva 1908 opazil znake starosti in se je šalil, da je pri njih že popoldan, da pa njegova ura kaže šele deset. A motil se je; bila je že deseta ura zvečer. Trudi, napor in vznemirjenja so tudi to silo uničili, in 1913 ga je prehlajenje žil, bolezen, kateri je podlegla tudi njegova mati, privrkat resno opomnila, da je ogroženo njegovo življenje. Bolan in že zaznamovan je doživel sarajevski atentat, ki ni samo kot vsako krvavo in nasilno

dejanje globoko ranil njegovo dušo, ampak tudi po smrti edinega pristaša trializma v vladarski hiši dal njegovi glavi misliti. Ko so se potem dvignile zatvorske brezkončnemu veletoku krvi in solza, so Šusteršič in drugi habsburški lakaji v Ljubljani oduševljeni vpili »hura« in skušali dvoriti na ljubo vse radi svoje nepristranosti nepriljubljene izrinuti iz stranke, v prvi vrsti seveda Kreka tem bolj, ker je bila njegova brezskrbna naprednost celi tisti nazadnjaški druhal v literaturi preveč revolucionarna, v politiki preveč demokratična, v religioznem oziru presvobodna in v socialnem pogledu preveč socialistična. Toda Krek je vztrajal, čeprav se je spor med Šusteršičjanci in Krekovci razvil v plamen in grozil strankinemu obstoj. Prežet misli, da je nujen miren razvoj človeštva, ni trpel samo radi klanja in grozovitosti, ampak je tudi v skrbah gledal na pota narodova, ki so bila zavita v temo. Vedel je, da bi po zmagi osrednjih sil tvorilo k tlom pritiskano jugoslovanstvo most vsemškemu imperializmu k Adriji in proti Carigradu. Prav tako dobro pa je tudi vedel, da bo zmaga antante vrgla kot plen v žrelo italijanskemu imperializmu pomembne kose jugoslovanskega ozemlja; in tudi velesrbski rešitvi jugoslovanskega vprašanja se je upiral, ker bi ta, prav tako ohromela in enostranska kot velepruska rešitev nemškega vprašanja, prepustila Hrvate in Slovence njihovi usodi.

nem krščansko. Na vseh zborovanjih, ki sem jih imel v zapadni Nemčiji, sem vedno skušal zborovalce prepričati, da pomeni socializem na Angleskem čisto nekaj drugega kakor v Nemčiji. V Angliji nima socializem absolutno nič opraviti z marksizmom. To je velika razlika. Na potovanju skozi Nemčijo sem spoznal, da ima vaše gibanje iste cilje kakor naše v Angliji. Našega sovražnika ne vidimo v prvi vrsti v delodajavcu, temveč v mednarodnem finančnem kapitalu, ker je ta tista moč, zoper katero se moramo boriti. Upam, da se mi bo po povratku v Anglijo posrečilo zbuditi zanimanje za vaše gibanje in vaš idealni cilj, kateremu služite.

Tedenske novice.

Knjižnica kulturno-prosvetnega odseka Delavske zbornice. Kulturno-prosvetni odsek Delavske zbornice je otvoril v svojih prostorih, v Gradišču št. 2, knjižnico, pristopno za člane in članice vseh delavskih in nameščen-skih strokovnih in kulturnih organizacij, registriranih pri Delavski zbornici. Knjižnica je odprta vsak delavnik od pol 6. do 9. ure zvečer. Vstopnina s knjižnično izkaznico vred znaša 2 Din. Knjige se izposojajo le osebno za dobo 14 dni. Izposojnina za knjige do 100 strani znaša 25 para, za večje knjige 50 para, za vezane letnike revij itd. pa 1 Din. Kulturno-prosvetni odsek je določil tako nizko izposojnino zato, da bo lahko knjižnico obiskoval vsak delavec. Ob istih urah kakor knjižnica, je odprta tudi čitalnica.

Da ne bo pomote! »Naprej« objavljaja celoten potek II. plenarne seje DZ. To je njegova stvar, morda je celo prav, da je delavstvo informirano podrobno o svojem parlamentu. Kar ni prav, je to, da je »Naprejeva« reprodukcija silno enostranska in nepopolna. S takimi poročili pa se delavstvo seveda vara. Zato nam »Naprejevo« poročilo nikakor ne bo moglo služiti za temelj eventuelnih polemik. Morda ne bo napačno, ako se bodo o plenarnih sejah vodili v bodoče stenografski zapisniki.

Ponjo pojdite! Zadnji »Naprej« toži, da ni dobil na razpolago resolucije, predlagane na II. plenarni seji DZ po tov. Francetu Žužku v zadevi delavskih pomožnih blagajn. Sodrugi bodo že oprostili: Resolucija je bila oddana D. Z. Kar tja naj se potrudijo, jo bodo takoj lahko dobili v prepis, če se ne motimo.

Člani »Organizacije javnih nameščenecv, somišljenikov SLS«, ki dosedaj še niso poravnali do 31. dec. 1925 predpisani zaostanek na članarini, vabimo tem potom v smislu dopisov z dne 21. maja t. l. št. 15, da to storijo, eventuelno tudi v obrokih, do 31. okt. t. l. Oni člani, ki bi to dolžnost do tega dne ne izpolnili, bodo v prvi seji meseca novembra črtani. — Odbor.

Uboj. Med pretepom v neki vinjski kleti v Trbovljah je brezposelni rudar Kajšek prerezal vrat hlapcu Martinčiču. Odnegli so ga v bolnico, kjer pa je kmalu umrl.

Ponesrečen rudar. Rudarja Franceta Kmašca iz Hrastnika je zasula v rovu večja plast zemlje. Zlomilo mu je roke in noge in dobil je tudi težke notranje poškodbe, vsled katerih je v nedeljo dopoldne na notranjem krvavljenju v ljubljanski bolnici umrl.

Stolp pogorel. V Zabukovju pri Sevnici ob Savi je klepar popravljal stolpno streho. V njegovi odsotnosti je zažgal njegov pomočnik eno sršenovo gnezdo v zgornjem delu strehe. Ogenj se je razširil in se ni dal pogasiti. Popadali so tudi zvonovi in stolpna ura na obok. Ako bi ne bili pomagali požrtvovalni sosedje, bi bila tudi cerkev pogorela.

Delo alkohola. Na Vrčicah v semiški okolici so se v gostilni stepi fantje dveh vasi. Med pretepom je bilo več težko poškodovanih, najbolj jo je pa skupil 43 letni posestnik Matija Perkovič iz Rožnega dola. Stopil je namreč med pretepače in jih hotel pomiriti. V tem pa mu je eden od njih zasadi kuhinjski nož v trebuh in mu prerezal na dveh krajih čreva. V kan-dijski bolnici je ranam podlegel.

Nesreča. V državni železniški delavnici v Mariboru se je na delavca Vinka Cerarja zrušilo nad njim viseče železje ter ga težko poškodovalo. Prepeljali so ga v bolnico.

Smrtna nesreča pri žaganju drv. Gostilničar in trgovec na Grablji ob Savinji je žagal drva na cirkularni žagi. Pri tem pa mu je priletel kos lesa v glavo s tako silo, da je ostal na mestu mrtev. Po drugih vesteh pa je pri delu izgubil ravnotežje, omahnil ter zadel z glavo ob žago, katere mu je glavo dobesedno prerezala.

Požar. V Kočanih je požar uničil zgradbo okrajnega glavarstva. Poslopje je pogorelo do tal.

Umor. 15. septembra jutraj je strojevodja vlaka, ki je vozil proti Ljubljani, opozoril postajatelnika v Semiču, da pri zadnji čuvajnici ni vse v redu, ker je signal kazal, da je proga odprta, luč pa, da je proga zaprta. Ta je takoj šel pogledat, kaj je in našel čuvaja Gortana mrtvega. Ležal je oblečen na postelji in imel glavo prestreljeno s tremi streli. — Iste ga dne pa se je pripeljal v kandijsko bolnico železniški delavec Fr. Kapš, ki je stanoval pri umorjenem Gortanu. Tudi ta je isto noč dobil strel v trebuh in krogla mu je ostala v jetrih. Izpovedal je, da ga je ponoči neznan človek napadel in obstrelil. Za zločincem so se uvedle poizvedbe.

Smrtna obsodba. Te dni sta stali pred mariborsko poroto družini Markuzzi in Zemljič od Sv. Jakoba v Slov. goricah. Obdolženi so bili, da so leta 1920. umorili bogatega trgovca in sicer v njihovi kleti, kjer je natak iz soda sadjevec. Obe družini sta z orožjem denarjem obogateli. Truplo je neka deklica kmalu potem našla v nekem gozdu. Storilci so bili že v preiskavi, pa so jih morali radi pomanjkanih dokazov izpustiti. Letos sta se za ta slučaj zavzela dva mariborska detektiva ter na lastno pest izvršila novo preiskavo, ki je imela ta uspeh, da je sodišče oziroma porota mogla zdaj krivdo popolnoma ugotoviti. V nedeljo zvečer ob 7 je bil tozadevni proces končan. Janez Markuzzi je bil obsojen na smrt na vešalih, njegov brat Jožef in Mihael Zemljič na do-smrtno ječo in Ana Markuzzi na tri leta ječe.

Iz vrst državnih cestarjev. Z državnimi cestarji se zadnji čas tako postopa, kakor z nobenim drugim drž. uslužbencem. Cestar je smel pokositi in posušiti travo na banketu, kot cestno delo, že od pamtiveka. Sedaj mu je to zabranjeno, kajti kositi sme samo o prostem času. Istotako je prejšnje čase dovolil dopust 3 dni lahko cestni nadzornik. Sedaj pa mora cestar prositi za dopust »gradbeno sekcijo« 8 dni poprej. To je pa zelo mučno, kajti cestar ne ve, kaj se lahko pripeti tekom 8 dni. Sedaj smo dobili »Putarsko knjigo«, ki jo pa prav malo razumemo, ker je pisana v srbohrvaščini. Delovne ure so nam seveda napisane v slovenščini. Delovni čas se nam razteguje po potrebi. Če je v pisarni kaj dela odveč, si gospodje namestijo novo moč, če je pa na cesti več dela, nam pa kar enostavno delovni čas podaljšajo. Dnevno ga imamo že 10 ur. Za drugo leto ga pričakujemo že 12 ur, da bo le cesta lepa. S tem bodo dobili cestni mojstri avtomobilsko nagrado, katero bo pa cestar zaslužil. Cestarja se pritiska kakor sužnja v prejšnjih časih. On mora vse delati: v kamnolomu, mostove in druge reči, katere ne spadajo v njegovo stroko. Če ga pa rabijo izven njegove proge, mora hoditi 10—15 km daleč na delo brez kake nagrade. Zastonj prosimo 8 urni delavnik, ki je zakonito priznan v Jugoslaviji. Lahko se ukazuje, ali 10 ur cestni prah požirati, posebno poleti, je zelo težavno in nevarno. Zatorej prosimo gradbene direkcije, da nam ne krajsajo po zakonu priznane pravice. — Cestar.

Društvo dipl. babic. Vsem poro-dnim babicam v srezu. Naročam Vam, da napišete na listek imena vseh zakonitih babic, t. j. onih žensk, ki se dajo večkrat uporabljati kot pomoč pri porodih, ne da bi imele babiško diplome. Ako takih zakonitih babic ni, napišite tako poročilo. — Srezki glavar za okolico v Ljubljani, dne 6. sept. 1926. Dr. Ferjančič. — Gornjo okrožnico so dobile babice, spadajoče

pod ljubljanski okraj, morda tudi babice drugih okrajev. Porabite lepo priliko ter naznanite na gornji naslov brez izjeme vse zakonite babice, ali takozvane mazačke, da se že enkrat neha vmešavanje neizkušenih žensk v naš resen in nevaren poklic. Odgovorite na stavljena vprašanja pravično in resnično. Oblastva so se začela zanimati za naš stan, bodimo jim hvaležne in jim pomagajmo s pravičnimi podatki. Gre za naš obstoj, za našo bodočnost. To bodi v vednost onim, katere se obračajo na društvo z upravičeno prošnjo, da jim posreduje. — Zaradi, v Uradnem listu št. 39 od 28. aprila 1926 v finančnem zakonu sklenjene naredbe, da se mora okrajnim in občinskimi babicam izplačati znesek letno 1800 Din z draginjskimi dokladami, so se vložile na merodajna oblastva tozadevne prošnje. Čakajmo in upajmo! — Društvo dipl. babic s sedežem v Ljubljani.

Jack London: Železna peta, socialni roman, Prevedel Ivan Vuk (IV. zvezek Leposlovne knjižnice). Pravkar je izšla 1. knjiga znamenitega romana »Železna peta«. Sloviti pisatelj Jack London je tako znan že slovenski čitajoči publiki, da nam ni treba posebej govoriti o delih tega splošno priljubljenega svetovnega pisatelja. Jack London je Maksim Gorki Kalifornije. Njegovi spisi so vedno vzbujali veliko pozornost in založništva so se trgala zanj. »Železna peta« je sijajno delo. Zato si bo gotovo ta roman naročil vsak. Predgovor je napisal pisatelj Bratko Kreft. Izdala ga je »Zadružna založba«, Ljubljana, Aleksandrova c. 5, kjer se ga lahko naroči. Dobiva se pa tudi v knjigar-nah. Cena Din 20.

Socialni vestnik.

SOCIALNE RAZMERE V INDIJI.

Indija je po naravi najbogatejša dežela na svetu. Z vpeljavo evropske industrije so Angleži ta paradiž spremenili v pekel. Učenjak Achille Loria piše o tem tako:

»Po velikih indijskih mestih najdemo delavska stanovanja, v katerih je običajno stlačenih do 15 oseb v eni sami izbi. Kakšne so fizične in moralne posledice, si lahko mislimo. Glavne žrtve teh razmer so ženske, ker so šibkejši in ker so bolj priklenjene med štiri domače stene. Odtod velika umrljivost med indijskim ženstvom, predvsem v mestih. V Kalkuti n. pr. je umrljivost žensk dvakrat večja nego moških; toda tudi ostala mesta so morilna za matere. Posledica je znatno nižje število žensk nego moških. Dočim je v angleških mestih po 1070 žensk na 1000 moških, jih je v Bombaju samo 565 in v Kalkuti celo samo 430.

Strašna je umrljivost otrok. V Madrasu n. pr. je umrljivost otrok trikrat večja nego v Londonu; jetika je prokletstvo predilne industrije. Washingtonske določbe glede ženskega in otroškega dela v Indiji ne veljajo; tu morajo ženske delati po 11 ur dnevno, otroci pod 9 leti pa po 7 ur s samo polurnim odmorom v celem delovnem času. Tako je evropska civilizacija na razvalinah vzhodnega paradiža ustvarila najstrašnejši industrijski pekel.

Zvišanje pokojnine za rudarje v Franciji. Poslanska zbornica je sprejela od min. Durafour predloženi zakonski načrt, kateri predvideva zvišanje pokojnine od 1. junija t. l. Po tem zakonu se bo pokojnina za rudarja, ki je dosegel 55. leto starosti s 30 službenimi leti, zvišala letno od 2500 na 3000 frankov. Temu primerno se zviša tudi pokojnina za vdove, obenem tudi takozvana proporcionalna pokojnina za rudarje in vdove. Po 30 letih službovanja dobi rudar za vsako nadaljnje službeno leto namesto sedanjih 30 fr., 36 fr. poviška. Neki katoliški poslanec iz departementa Gard je stavil predlog, po katerem naj bi bil rudar že s 50. letom upokojen. Pokojnina naj bi znašala po 30 letnem službovanju 3000 frankov, a za rudarja, ki bi bil star 55 let, pa 3600 fr. Kršč. zveza rudarjev pa je predlagala pokojnino s 25 službenimi leti in starosti 50 let. Starostna

pokojnina naj znaša najmanj polovico zaslužka. — Plače so zvišali v Lothringijskih premogovnih revirjih podjetniki brez vsakih obzrnav za 5 % (na temeljno plačo) ter 0-50 fr. na draginjske doklade. Povišanje je stopilo v veljavo 1. junija t. l.

Plačan dopust za rudarje v Luxemburgu. V Luxemburgu je bil od parlamenta sprejet zakonski načrt, glasom katerega so primorani delodajavci priznati delavcem 12 dnevni plačan dopust. Kdaj bodo naši rudarji v tako srečnem položaju? Odgovor je enostaven: »Kadar bodo znali ceniti vrednost strokovne organizacije.«

Dopisi.

Jesenice. V nedeljo, 19. septembra, se je vršil sestanek skupščinskih mož Bratovske skladnice za Jesenice. Dnevni red sestanka je bil: naše starostno zavarovanje v okviru Bratovskih skladnic in državna anketa. Smisel za pravično ureditev starostnega zavarovanja od strani vlade kakor podjetij je ničev. K tozadevni anketi so gospodje pripustili samo enega delavskega zastopnika in še tega le na energičen nastop delegatov iz Slovenije. Na anketi pa se niso napravili nikakršni pošteni sklepi, ker se gospodom za to zadevo nič ne mudi. Vedeli so pa, da imamo v Sloveniji precej tega denarja, zato so tudi odredili, da se denar iz Slovenije prenese v Beogradsko hipotekarno banko. Onemogli in starostni delavci, ki so pa ta denar z žrtvami skupaj spravili, pa naj čakajo v Sloveniji kdaj jim bodo belgrajski gospodje milostno kaj vrgli. Obenem se je vršil tudi sestanek staroupokojencev, na katerem je bila sprejeta resolucija na Rudarsko glavarstvo in ministrstvo za soc. politiko v smislu prevedbe pokojnine v zlato valuto predvojne vrednosti. Če so ti reveži plačevali tozadevne prispevke v zdravi valuti, naj bi imeli tudi pravico do temu odgovarjajoče pokojnine. Na koncu sestanka je govoril s. Jeram, ki je po svoji demagoški navadi udrihal po poslancih, češ, da se za to vprašanje nihče ne briga in da bi klub opozicije z 25 ali 30 poslanci lahko dvignil v zbornici prah, če bi mu bilo kaj zato, da se reši vprašanje staroupokojencev. Sodrugu Jeramu njegovega frazarenja ne zamerimo, ker je pač prespal čas, ko je Jugosl. klub v tem smislu v zbornici odločno nastopal. Če pa ni bilo uspeha, pa ni njegova krivda. Sodrugi Jeram si je pri tej priliki tudi privoščil trboveljske bajonete, katere pošilja vlada nad sestradane rudarje. Pravi, da je temu kriva opozicija, ker na vse to molči. Mi pa s. Jeramu povemo samo to, da se za časa socialistov na vladi ni delavstvu prav nič bolje godilo kot danes. Če Jeram nima od svojih bivših socialističnih poslancev ničesar pokazati, naj o sedanjih opoziciji rajši molči. Delavstvo je že davno sito socialdemokratskih fraz, zato naj se taki strokovni sestanki ne izrabljajo v strankarske namene.

Griže. Odgovor na napad g. Pevca v »Ljudskem Glasu« št. 35. Podpisani izjavljam, da je napad g. Pevca na mene neutemeljen, neresničen in ne odgovarjam rad na take napade nasprotnikov, ker ni vredno, in je škoda papirja. S takšnim demagoškim rovarjenjem ne bomo delavstvu nič koristili, ampak samo škodovali. Glede Štamola pripomnim samo to, da bi s Pevcem pri pisanju bila lahko bolj poštena in se ne posluževala neresnice. Glavna krivda pade na tiste, ki so hodili Štamola ob času njegovega zdravljenja tožiti v Zabukovco, češ, da simulira in da ob času bolezni opravlja razna dela. Vse to je Pevce dobro vedel, toda v dopisu tega ni omenil. Tudi o Pušenjakovem shodu v Velenju bi lahko pisal bolj odkritosrčno v svoj list. O uspehih Pušenjaka za delavstvo v drž. rudnikih Pevce nič ne ve, in da sem jaz na shodu javno prečital prošnje, katere smo poslali na razna ministrstva, da se pri drž. rudnikih zopet uveljavijo stare pogodbe, je Pevce pozabil. Dalje smo vložili prošnjo na ministrstvo za soc. politiko, da se za stare vpokojence vendar enkrat predružači naredba o draginjskih dokladah tako, da bi

prejemali vsi upokojeanci in vdove draginjske doklade enako. Zakaj ne pove g. Pevec, da nam je g. Pušenjak obljubil, da bo s tovariši delal na to, da se našim prošnjam ugodí. Kaj takega pa g. Pevec ne more pisati. Sicer je pa čas, da se loti tudi stvarnega dela, kajti edino s tem delom bo koristil delavstvu. Delavske razmere so preveč žalostne, da bi si eden drugemu metali polena pod nogo. Če ne bo sam prenehal s takim delom, ga bo pa delavstvo prisililo, da bo moral. — Uranjek Jakob, delavski zaupnik.

Hudajama. 10. t. m. smo prejeli od Del. zbornice lepake z naslovom: Rudarjem. V zadnjem stavku se glasi: »O vseh svojih nadaljnjih korakih bo informirala rudarje in ostalo javnost potom časopisja in na shodih, ki se bodo vršili v sredo dne 8. t. m. v vseh rudarskih revirjih in na kojih bodo podali referenti točna pojasnila o vsej zadevi.« — Ali mi ne slišimo k rudarskim revirjem, ker pri nas ni bilo shoda? Če Delavska zbornica ne more prirediti shodov po vseh revirjih, potem naj imenoma označi revirje, kjer bodo shodi. Mogoče pa leži krivda na tem, da nima večina v Delavski zbornici pri nas svoje organizacije?

Razno.

Orel ugrabil otroka. V Telovu pri Piflisu je odnesel orel triletno deklico. Zagledal ga je neki lovec, ki je oddal nanj strel ter ga pogodil tako srečno, da se je moral spustiti zopet na zemljo. Blizu zemlje je orel deklico izpustil. Padla je na plateno streho ciganskega šotora, odkoder se je zvalila popolnoma nepoškodovana na kup slame.

Spomenik Luegerju na Dunaju. Dunajska mestna občina bo postavila svojemu dolgotrajnemu županu in krščansko socialnemu avstrijskemu politiku lep spomenik.

Povišanje železniških tarif. V Romuniji so s 15. septembrom zvišali vozne tarife za direktne vlake in vlake z obmejnimi postajami. Na osebnih vlakih so se zvišale cene za 20%, na ekspresnih za 30%.

V smrt radi revščine. V San Francisco v Ameriki je oče štirih otrok iskal službo po mestu dan za dnem, ni pa mogel ničesar dobiti. Ko se utrujen vrne domov — v slabo stanovanje v kleti, se mu nudi grozen prizor. Takoj pri vstopu je že čutil smrad po plinu, v sobi pa najde mrtvo svojo ženo in štiri otroke. Ko je pošel zadnji košček kruha, je uboga mati, najbrže v hipni blaznosti, spustila plin in z otroki čakala na smrt.

Nesreča na morju. V Črnem morju se je potopil sovjetski parnik »Sergijev«. Parnik je zadel na mino, ki je ostala tam izza časa svetovne vojne. 50 oseb je utonilo.

Dva medveda na mestnih ulicah. Iz cirkusa v Jassyju v Romuniji sta ušla dva medveda, ki sta hipoma povzročila paniko po vsem mestu. Več oseb sta podrla na tla, ulice so bile takoj prazne in vse trgovine zaprte. Tudi policaji so bežali, ker so bili oboroženi samo z revolverji. Dve uri sta gospodarila po mestu, nakar se je posrečilo cirkuškim krotilecem, da so ju zopet spravili v kletke.

Velikanske poplave na Japonskem. V japonski provinci Hirošima so nastale zopet katastrofalne poplave. Pod vodo je 27.000 novih hiš, od katerih se je 300 porušilo. V Hotakamuri je utonilo 20 oseb, 60 jih pa pogrešajo. Pri Kajtakoji je odnesla voda cel vlak s tračnicami vred. Železniški promet je na več krajih pretrgan.

Prva železniška proga na Islandiji. Prvo železniško progo bodo začeli v kratkem graditi na Islandiji. Proga bo spajala mesti Reykiavik in Oelvasaa.

Silen orkan na Floridi. V severni Floridi je besnel zadnjo nedeljo velikanski orkan, ki je porušil 2000 hiš. Število človeških žrtev znaša 75.

Krekova mladina.

5. redni občni zbor »Krekove mladine«, centrala Ljubljana, se bo vršil 26. t. m. ob 9. uri dopoldne v »Akademskem domu«, Miklošičeva c. 5. Nedeljski občni zbor bo pač eden najzanimivejših, kar jih je sploh imela mlada organizacija. To bo nekaj statističen pregled moči. Gotovo se bodo že na tem občnem zboru pokazali sadovi celjskega kongresa, katerega katerega pomena se organizacija v polni meri zaveda. Konkretizacija tistega, kar se je tedaj sklenilo brez dvoma napreduje in ta občni zbor naj ji da le še praktičnih migljajev. — Tovariši in tovarišice, naj bo nedelja zopet nekako »Celje«, popolnoma naš dan! Tovariši odborniki, polnoštevilno in točno!

Dnevni red: 1. Volitev overovateljev zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo odbora: a) blagajnika, b) tajnika, c) predsednika. 3. Poročilo nadzorstva. 4. Poročilo overovateljev. 5. Volitev odbora: a) predsedstva, b) nadzorstva, c) razsodišča. 6. »Krekova socialna šola« (poročila tajnik Pitako). 7. Slučajnosti.

Podružnice, dobro preglejte in predelajte zadnjo okrožnico, ki govori izključno o občnem zboru. Polovična vožnja, kakor smo vam sporočili, je dovoljena. Izkaznice o udeležbi se bodo dobile samo na občnem zboru. Za popoldne je tudi preskrbljeno.

»Krekova mladina« Ljubljana opozarja vse svoje članstvo, naj čimprej poravnata zaostalo naročnino. Prihodnji teden pošljemo vsem članom, ki so z članarino zaostali, opomin. Upamo, da bodo čimprej poravnali ves zaostanek, ker drugače se jih ne bo smatralo več za člane. Tovariši, storite svojo dolžnost! — Predsednik. »Krekova mladina« Preska-Goričane priredi v nedeljo 26. t. m. svojo prvo predstavo »Pri kapelici«, igro v 3 dejanjih. Ker je čisti dobiček namenjen za povzdigo organizacije, se vabijo tem potom vsi, ki jim je delavska mladina pri srcu. Pri predstavi igra tamburaški zbor »Krekove mladine«. Cene običajne. Začetek ob 3. uri popoldne. — Odbor.

»Krekova mladina« Ljubljana ima v nedeljo 3. oktobra svojo otvoritveno predstavo, in sicer hrvaško narodno igro v 3 dejanjih »Mrak«. Igra nam predstavlja žrtve svetovne vojne in njene posledice. Igra je bila s prav dobrim uspehom igrana v Celju, Hrastniku in Železnikih in je upati, da bo tudi v Ljubljani dosegla svoj uspeh. Začetek ob pol 8 zvečer. Konec ob 10 zvečer. — Odbor.

»Krekova mladina« Preska-Goričane si je ustanovila v nedeljo, 19. t. m., ženski odsek. Sestanka se je udeležilo okrog 30 članic. Iz Ljubljane sta se sestanka udeležila tov. Marjanca Rozmanova in pa tov. Srečko Peterlin. Oba sta v svojih referatih omenjala potrebo ženskega odseka in poudarjala važnost ženske organizacije. Razvila se je živahna debata, v katero so tovarišice pridno posegale.

Vič. V ponedeljek je imela »Krekova mladina« Vič predavanje v Društvenem domu na Glincah. Predaval je gosp. prof. Jarc ter žel za svoja izvajanja buren aplavz. Predavanja se je udeležilo nad 70 članov »Kre-

kove mladine« in Prosvetnega društva. Gosp. predavatelj je pozivljaj navzoče k delu ter bodril tudi tiste, ki še niso člani »Krekove mladine«, naj brez strahu in sramu pristopijo ter pomagajo izobraževati našo delavsko mladino. Po predavanju je zopet pristopilo več novih članov, ki so si osnovali v kratkem času svojega obstoja salonski orkester ter bodo v najkrajšem času začeli z rednimi vajami. — V ponedeljek točno ob 8 zopet redni sestanek in predavanje. — Točno in polnoštevilno!

Za izseljence.

Za osebe, ki se želijo vseliti v Kanado. Ker dela kanadski generalni komisariat v Parizu izseljencem včasih velike težkoče, ker nimajo potrebnih listin in jim v mnogih slučajih ne izda potrebnega vizuma za pristop na kanadsko ozemlje, tako da pridejo mnogi izseljenci v materialne neprilike ter s tem povzročajo francoskim oblastim sitnosti, je francosko notranje ministrstvo izdalo obmejnemu uradom strog nalog, da se smejo pripuščati na francosko ozemlje preko oceanski izseljenci samo v slučaju, ako odgovarjajo tem predpisom: Vsak izseljenec mora biti v posesti: a) potnega lista, izdanega od pristojnih oblasti države, kateri pripada; b) voznega listka, veljavnega od domačega kraja do pristanišča v Kanadi; c) mora biti zdrav na telesu in duhu (bolniki, čeravno so v teku popolnega ozdravljenja, so skoro vedno odbiti); d) za jugoslovanske državljane dovoljenje, izdano od enega treh komisarjev za vseljenje in kolonizacijo, poslujočih v Vancouver, Winnipeg ali Ottawa, ali pismeno potrdilo, izdano v domačem kraju po akreditiranem zastopniku Canadian Pacific Railway ali Canadian National Railway, ki jamči, da bo prizadeti dobil delo v Kanadi. To potrdilo mora biti opremljeno s sliko in podpisom izseljenca. Vsak izseljenec, kateri ne bi odgovarjal zgoraj omenjenim predpisom, bo na francoski meji strogo zavržen.

Za žene in dekleta.

Umivanje posode. Kar čudno je, kako malo je gospodinj in služkinj, ki bi znale pravilno pomivati posodo. Slepí, odbiti kozarci in steklenice polnijo omare in to vsled tega, ker se posoda pravilno ne umiva. Zares čisto in blestečo se posodo bomo imeli le tedaj, ako jo bomo umivali v tako vroči vodi, kolikor je še strpi roka. Tudi voda za izplahovanje ne sme biti mrzla, ampak vroča, nikdar pa ne sme manjkati. Čim bolj je posoda mastna, tem bolj vročo vodo moramo vzeti in tem večkrat jo moramo menjati. Nekatere gospodinjne pridevilje vodi za pomivanjem bele posode sodo. To je priporočati samo izurjenim rokam. Posoda se v sodi zares čisto umije, postane pa tako gladka, da kaj lahko zdrži iz rok. Vodi za belo posodo smemo le tedaj pri mešavati sodo če nima okrasov, ker sodo iste kaj hitro izpere. Loncem iz aluminija škoduje umivanje s sodo, zanje dobimo v prodajalni prašek, s katerim se odrnejo. Velika in zelo razširjena je napaka, zložiti vso posodo naenkrat v škafo, oziroma v skledo. Tu skoraj ni mogoče drugače umiti posode, kakor da jo obtočimo. Posoda dobi hude razpoke, če prenašlo menjavamo toplote. Nekatere gospodinjne vlijejo na poln škafo posode krop in ker v kropu ne morejo pomivati, vlijejo čez posodo mrzlo vodo. Nimamo je tako močne posode, ki bi dalje časa zdržavala tako naglo

izpremembo toplote, zato počí in postane nerabna. Druga napaka je, nakopiti že umito posodo v škafo, oziroma v skledo. Na dno se zloži navadna posoda, posoda iz porcelana in potem vedno težja, nazadnje včasih še celo lonci. Ni čuda, če odleti kak roček, če se prekoljejo krožniki in okrušijo skleda ter se tako oškoduje in izprazni omara. Za brisanje posode rabimo rute, ki morajo biti vedno čiste. Saj tudi ostanejo, če je posoda čisto pomita; loncev brisati z ruto pa sploh ni potrebno; zadostuje, ako čisto pomite in splaknjene poveznemo čez poleno na še topel, ne prevroč štedilnik. Lonec je najbolje umivati z milom in le tam, kjer je zares umazan, s pepelom ali s peskom; ki pa ne sme biti oster, ker s preostrim peskom posodo polagoma preveč zdrgnemo. Tudi v vroče lonce ne smemo nikdar viliti mrzle vode in nasprotno v mrzle, posebno pozimi v ledenomrzle ne vroče vode. Pri modernih mizicah za umivanje posode najdemo vso pripravo, ki olajša delo in ohrani posodo. Isto lahko doseže vsaka gospodinja s čisto priprostimi sredstvi, ki si jih vsaka lahko pripravi sama! Le malo pazljivosti je treba.

Za kratek čas.

Pravi vzrok. V mestu N. so volili novega župana. Prav vsi možje so bili edini za Jezikovca, samo čevljarček Anton v stranski ulici ne. Novozvoljeni župan se možem zahvali; vpraša pa čevljarčka, zakaj on nasprotuje. Ta odgovori: »Ako bi tudi jaz z drugimi glasoval, kdo bi potem sploh vedel za čevljarja Tončka v stranski ulici?«

Znal si je pomagati. Stotnik A. je imel zelo nerodnega slugo. Vselej mu je razlil polovico kave, ki jo je prinašal iz kavarne. Enkrat pa postavi Janez polno skledico na mizo, nič se ni kava razlila. Stotnik, vesel, mu stisne nekaj v roko. »Kako si pa vendar naredil danes?« ga vpraša. — »Veste, ko sem stopil iz kavarne, sem vzel polovico kave v usta — pred vrati sem jo pa zopet izlil v skledico.«

Jožko uganil tiča. Katehet: »Jožko, kateri tič se je prikazal nad Jezusovo glavo, ko je bil Jezus krščen?« — Jožko, ki ni poslušal, se modro odreže: »Če je bil tič na trebuhu rumen, je bil ščinkovec.«

Previdno. Rekrut, ki dobi prvič puško v roko, reče: »Gospod oficir, tale reč ima pa spredaj luknjo, da ne boste morda pozneje rekli, da sem jo jaz naredil.«

Kaznovana radovednost. Malokje je toliko radovednosti, kakor pri porokah. To se vam takrat nabere radovednih žensk! Izvrstno pa je izplačal te radovednice mežnar v N. — Ko je bila pred cerkvijo zbrana že cela truma žensk, stopi mežnar pred nje in ponudi vsaki prižgano svečico. Ženske debelo gledajo; mežnar pa reče: »Ali ne veste, da so samo ne-spametne device čakale na ženina brez luči?« — Sram jih je postalo in druga za drugo so izginile s trga.

Užitek. Stari jud Abraham kar ne more razumeti, da hodi njegov sin tako rad v gledališče. »Veš, oče,« mu pravi sin, »to je zame užitek, če grem v gledališče.« — »Kaj užitek, užitek,« renči stari. — »Kaj je to? Ti bom jaz razložil, kaj je užitek: Vidiš, če jaz ležim v svoji mrzli sobi pod gorko odejo v postelji..., če mi potem zleze noga izpod odeje in me začne zebsti... in če nato jaz nogo nazaj potegnem pod gorko odejo, to je užitek!«

Čim višja je vsota tvojega zakupila, tem bolj si vesela. Zakaj? Zato, ker dobiš vsakega pol leta tem višji 3% popust (dividendo).

To pa le, če nabavljaš vse svoje potrebščine v poslovalnicah

I. delavskega konzumnega društva v Ljubljani.

Član! Članice! Ne strašite se par korakov oddaljenosti!